ro plokštele ir mėlyno stiklo akutėmis.

Gana gausu karolių. 13 gintarinių ir 1 žalvarinis daugiakampis karolis rasti vyrų ir moterų kapuose. Kapuose Nr. 89, 99, 73 rasta po 3 karolius, kapuose Nr. 62, 74 - po 2 karolius, likusiuose - po 1.

Žiedai negausūs. Kapuose Nr. 71, 95 ir 96 rasta po įvijinį žiedą, o kape Nr. 87 - du.

Vienas turtingiausių yra kapas Nr. 71. Čia mirusiojo galvūgalyje aptiktas molinis puodelis, 2 ietigaliai, kirvis, dalgis, žąslai, akmeninis galąstuvas, krūtinės ir juosmens srityje rasta žalvarinė apyrankė, žiedas, segės fragmentas, žalvariniai apkalėliai, peilis, o kojų gale - geležiniai pentinai. Be to, galvos, krūtinės ir juosmens srityje buvo aptikta geležinių bei žalvarinių dirbinių pėdsakų.

Puošniomis įkapėmis išsiskyrė ir moters kapas Nr. 89. Mirusiajai į kapą buvo įdėta yla, gintarinis verpstelis, molinis puodelis, 3 maži gintariniai karoliukai, smeigtukas trikampe galvute ir apskritas kabutis, dengti ornamentuota sidabro plokštele ir puošti mėlyno stiklo akutėmis.

Pagal įkapes 1980 ir 1981 m. tyrinėti kapai datuotini VII a. pab. - VIII a.

Laimutė Valatkienė

MAUDŽIORŲ KAPINYNAS

1980 m. Telšių kraštotyros muziejus tęsė Maudžiorų kapinyno tyrinėjimus. Šis paminklas yra Kelmės rajone, už 3 km į PR nuo Šatrijos kalno, kairiajame Ušnos krante. Jį kerta kelias Gaulėnai-Užventis. Šio kelio V pusėje kapinynas apima dvi žemas kalveles (P ir Š) bei jų šlaitus, kurie nusitęsia į R kelio pusę. Š kalvelę ir jos šlaitus 1964 ir 1966 m. tyrinėjo V. Valatka.1978

m. Telšių kraštotyros muziejus pradėjo tyrinėti P kalvėlės R šlaitą, esantį kitoje kelio pusėje (žr. kn.: ATL 1978 ir 1979 metais. V., 1980, p. 89-92).

Tiriamoji kapinyno dalis yra dirbamame lauke. Jo pakraštys palei kelią yra visiškai sunaikintas - dalis nuvežta su žvyru, o kita - nustumta buldozeriu, užlyginant žvyrduobę bei rekonstruojant kelio šlaitus. 1980 m. ištirta 373 m^2, rasti 89 nedegintų ir 1 sudeginto žmogaus kapas. Didelė dalis kapų labai ar net visiškai suardyta, apnykusi.

Kapai aptikti 20-76 cm gylyje. Kapų duobių kontūrai dažniausiai buvo pastebimi tik duobės dugne. Vyrų kapų duobių ilgis nuo 195 iki 250 cm, moterų kapų - 190-245 cm. Tik vyro kapo Nr. 214 duobė buvo 260 cm ilgio, duobės gale buvo peleninga dėmė. Vaikų kapų duobės mažesnės - 65-120 cm ilgio. Vyrauja 51-81 cm pločio duobės. Trijų kapų duobių galvūgalis buvo platesnis - siekė iki 91 cm pločio. Tirtame plote išsiskyrė 3 kapų eilės, einančios PR-ŠV kryptimi.

Daugumos kapų duobėse buvo degėsių, smulkių anglių. Maždaug trečdalyje ištirtų kapų buvo akmenų. Mirusieji laidoti skobtiniuose karstuose, aukštielninki, ištiestoje padėtyje. Rankų padėtis nustatyta tik 15 kapų. Būdingas rankų sudėjimas krūtinės ir juosmens srityje. Mirusieji guldyti daugiausia galva į ŠR ir PV. ŠR kryptimi daugiau laidoti vyrai (vyrų - 13, o moterų - 3), PV kryptimi daugiau palaidota moterų ir vaikų (moterys 9, vyrai 5).

Mirusieji laidoti su darbo įrankiais, ginklais, papuošalais, aprangos reikmenimis. Iš viso rasti 327 radiniai, bet dalį jų sudaro pavieniai radiniai, dalies išlikę tik fragmentai. Papuošalai kapuose rasti tokioje padėtyje, kaip jie buvo nešiojami. Ietigaliai padėti prie galvos, kovos peiliai - skersai

dubens. Darbo įrankiai - peiliai ir ylos dažniausiai rasti prie galvos arba prie alkūnės.

Vyrų kapuose iš darbo įrankių rasta tik peikena (kapas Nr. 214) ir įmovinis kirvis (kapas Nr. 259), abu padėti mirusiesiems prie kojų.

Iš 32 rastų ietigalių 3 įtveriamieji, likusieji - įmoviniai. Ietigalių plunksnos įvairios: karklo ir lauro lapo formos, juostiniai, 3 ietigaliai turi nedideles rombo pavidalo plunksnas. Ginkluotę papildo kovos peiliai. Geležinių pentinų dalys išliko 6 kapuose, o kape Nr. 262 rastas žalvarinis tordiruotu lankeliu pentinas. Iš aprangos reikmenų rasta diržų ir pentinų dirželių, puoštų žalvario spurgeliais.

Moters ir vaiko kape rasta po 1 antkaklę. Viena jų tordiruotu lankeliu, su kabliuku ir kilpele, kita - vytinė, užkeistais galais.

Rastos 5 segės. Iš jų 3 lankinės, aguoniniais galais rastos vyrų kapuose. Dvi pasaginės segės atriestais galais rastos Maudžioruose pirmą kartą.

Gausiausią papuošalų dalį sudaro smeigtukai. Jie geležiniai ir žalvariniai. Žalvariniai smeigtukai daugiausia rasti moterų ir vaikų kapuose. Vyrauja geležiniai lazdeliniai, kurie aptinkami abiejų lyčių kapuose, dėti po 1 arba 2. Rastas vienas geležinis smeigtukas ramentine galvute - tai vienintelis to tipo smeigtukas šiame kapinyne. Be to, vyrų kapuose rasti 3 geležiniai žiediniai smeigtukai, kurių galvutė ir dalis adatos apvyniotos plona žalvario vielute. Kryžiniai smeigtukai dvejopi-su buoželėmis ir su plokštelėmis kryžmų galuose. Pastarieji didesni, iki 18,4 cm ilgio. Dalis jų turi kabučius (pusmėnulio, profiliuotos formos). Rasta pavienių žalvarinių smeigtukų trikampe (iki 7,6 cm ilgio) bei žiedine galvute.

Pastarųjų aptikta ir vyrų kapuose.

Rastos 24 žalvarinės apyrankės gana įvairios: įvijinės, užkeistais galais, juostinės ir storagalės. Pažymėtina, kad apyrankės labiau būdingos vaikų kapams, dažnai jos padarytos iš nulaužtos antkaklės ar suaugusio žmogaus apyrankės galo. Vyrų kapuose buvo rastos 2 storagalės apyrankės. Žiedai tik įvijiniai ir užkeistais galais.

Kapai Nr. 214, 260 ir 261 išsiskiria gausesnėmis ir puošnesnėmis įkapėmis.

Rastas pirmas šiame kapinyne sudeginto žmogaus kapas (Nr. 227). Sudeginto mirusiojo liekanos buvo supiltos į 58 x 73 cm dydžio, 23 cm gylio dubens formos duobę. Tarp liekanų rasti 3 geležinio dirbinio apdegę fragmentai. Pažymėtina, kad kaukolė išliko nedeginta, padėta ant sudegintų kaulų ir apdėta aplinkui 7 x 8 x 10 - 10 x 20 x 21 cm dydžio akmenimis.

Ištirtoji kapinyno dalis datuotina VIII-IX a., o atskiri dirbiniai priklauso ir VII a. Sprendžiant iš laidosenos ir radinių, kapinynas skirtinas žemaičiams. Bet yra radinių, būdingų ir žiemgaliams bei kuršiams.

Eugenija Butėnienė

KRETUONIŲ PILKAPIŲ TYRINĖJIMAI

Kretuonių, Švenčionių raj., pilkapyno tyrinėjimus IEM pradėjo 1976 m., tęsė 1977-1980 m. ir įvairiose pilkapyno vietose ištyrė 54 pilkapius (žr. kn.: ATL 1978 ir 1979 metais. V., 1980, p. 56-59).

1980 m. pilkapyno centre ir Š pakraštyje ištirta 12 pilkapių. Pilkapiuose Nr. 43 ir 53 kapų nerasta, o pilkapiuose Nr. 49 ir 52 rasta tik sudegintų kauliukų be įkapių.

Pilkapiai suploto kūgio arba pusrutulio formos, 6-12 m